

потребами», «Правило без винятків - рівний доступ до якісної освіти». Систематично проводиться консультативно-роз'яснювальна робота з батьками та педагогами щодо особливостей індивідуалізації навчання дітей. З цією метою проведено адресну допомогу «Спільне викладання в інклюзивному класі», «Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі», консультування «Лікуємося творчістю: методи арт-терапії для креативного зцілення душі і тіла».

Розроблено рекомендації педагогам з питання «Гіперактивна дитина у класі - стратегії реагування та організація навчального середовища». Проведено обговорення книги Тоні Бута «Індекс інклюзії».

Я впевнена, що школа з інклюзивним навчанням має бути осередком здійснення мрій, де кожен учень незалежно від його фізичного стану повірить в те, що зможе себе реалізувати як особистість.

Чого ж прагнуть діти з особливими потребами? Передусім бути звичайними людьми... Бо коли діти реалізують свої мрії, то стають успішними, відомими, як 15-річний харків'янин Микола Мірошніченко, який народився з надважким генетичним захворюванням і якого лікарі вважали взагалі непридатним до навчання навіть у початковій школі. Після довготривалої реабілітації та застосування педагогами і батьками авторських методик він став призером найпрестижніших міжнародних музичних конкурсів. Хлопець визнаний найтехнічнішим музикантом на планеті, він грає швидше на піаніно ніж Шопен!

А ось інший вражаючий приклад. Одна шалена мрія на двох — вінничани Євген і Юрій підкорили найвищу українську вершину — Говерлу. Здавалося б, нічого особливого, якби не страшна хвороба одного з хлопців. Та відчайдухи перемогли і здійснили унікальне сходження. Наші учні не менш талановиті, наполегливі та сміливі – це лише треба побачити і відчути.

Юлія ЯРЕМЧУК,
фахівець Хмельницького інклюзивно-ресурсного центру №2

В нашому закладі ведеться незвичайний рукопис – саміт-книга «Сонце не вміє світити наполовину...». Ця книга пишеться дітьми з особливими освітніми потребами у співавторстві з педагогами та батьками. Є вже перші нотатки, перші творчі роботи. Хочеться процитувати рядки, написані одним з батьків особливої дитини:

*Світ особливої дитини...
Світ ранимий та складний,
То він добрий та відкритий,
То гнітюче-агресивний,
А порою він нестерпний,
Іноді він так лякає...
Бо дитина двері в душу зачиняє.
Світ особливої дитини...
Від очей чужих закритий,
Допускає лиш своїх!..*

Тож хочеться побажати всім педагогам, щоб кожен з нас став своїм у складному світі особливої дитини, бо можливості в такої дитини хоч і обмежені, але здібності – безмежні!

Використані джерела

1. Міщик Л. І. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання –К.: Алерта, 2012.
2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М., І та ін.; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник/– К.: А. С. К., 2012.
3. Патрикеева О. О., Софій Н. З., Луценко І. В., Василаско І. П.; під заг. ред. Шинкаренка В. І.– Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: навч.-метод. посібник/К. : ТОВ "Видавничий дім "Плеяда", 2011.

Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в соціум

Для впровадження інклюзивного навчання в освітню практику педагоги мають змінюватися – прийняти й усвідомити нову освітню парадигму, нові способи організації навчально-виховного процесу, розробки навчально-методичного забезпечення, опанувати сучасні методики диференційованого й особистісно-орієнтованого викладання (залежно від індивідуальних потреб учня). Вони мають спілкуватися один з одним, працювати в команді з іншими педагогами та фахівцями, батьками, учнями, представниками громади, щоб визначити, які зміни необхідні для впровадження інклюзивної практики безпосередньо в їхньому навчальному закладі [4, с.43-45].

Визнаючи конструктивність представленої точки зору, вважаємо значущим виділення конкретних особистісних характеристик педагога інклюзивного середовища, службовців персоніфікованими детермінантами при розробці моделі інклюзивної освіти.

До таких складових належать:

- визначення місця власного професійного «Я-образу» в рамках його особистісної та соціальної значущості;
- володіння широким пізнавальним запасом психологічних законів і закономірностей функціонування дитячої психіки в умовах, що відрізняються від загальноприйнятих норм;

- знання основ компенсаторики і вміння апробувати їх на практиці;

- володіння тактиками планування навчальної діяльності в інклюзивному середовищі, прогнозування індивідуальних досягнень кожного учня, оцінки його реальних і потенційних можливостей;

- рефлексивно-свідома гнучкість педагога при створенні індивідуального освітнього маршруту для дитини і внесення модифікацій в його зміст в разі потреби;

- високий рівень педагогічної культури і мотивації для роботи в умовах інклюзивного викладання;

- вміння діяти в командному режимі і здійснювати стратегії спільного навчання при взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу;

- вміння формувати демократичний фон комунікації в інклюзивну класі і делегувати частину своїх повноважень іншим суб'єктам інклюзивного навчання [2, с.155-156].

Щоб інклюзія була успішною, потрібно працювати над створенням відповідного освітнього клімату й сукупності практичних підходів. Головні завдання:

1) розвиток позитивного ставлення (до ідеї інклюзії; дітей з особливими освітніми потребами та можливостей їхнього розвитку і навчання тощо). Формування позитивного ставлення до інклюзивної освіти треба здійснювати на всіх рівнях – від системи навчання студентів педагогічних навчальних закладів до системи підвищення кваліфікації досвідчених учителів-практиків. Водночас необхідна просвітницька робота у суспільстві та формування відповідної суспільної, громадської думки стосовно інклюзії.

2) політику і лідерство, спрямовані на надання підтримки (на рівні держави, органів освіти, громади, навчального закладу). Визначальним чинником у створенні інклюзивного середовища є підтримка ініціатив освітніх систем. Доцільно створювати «команди лідерів» для керування й підтримки інклюзії у навчальному закладі. Також важливо формувати переконання, що інклюзія – це справа, за яку весь навчальний заклад несе спільну відповідальність. Необхідно формувати почуття поваги до індивідуальних відмінностей; сприяти впровадженню інклюзивної практики через проведення консультацій, заохочення співпраці; розширювати повноваження вчителів, надаючи їм певної автономії тощо.

3) процеси, що відбуваються у навчальних закладах, які ґрунтуються на практичній діяльності, підтвердженій результатами досліджень (використання перевірених технологій і методів). Зважаючи на історичні реалії нашої країни, де спеціальна освіта функціонує багато десятиліть, педагоги мають стати «учителями всіх дітей».

4) гнучку навчальну програму і викладання (застосування адаптації та модифікації; диференційоване викладання). Навчальні програми значно ускладнюють педагогам реалізацію їхніх спроб використовувати інклюзивний підхід. Наразі вчителям пропонують неформально модифікувати навчальну програму, використовувати відповідні адаптації (використання техніки, додаткових ресурсів та ін.) або робити це формально за допомогою Індивідуального навчального плану. Інклюзія та загальна якість освіти покращаться, якщо вчителі адаптуватимуть методи викладання таким чином, аби вони відповідали найкращій практиці навчання.

5) залучення громади (якнайширше використання її ресурсів та залучення до діяльності навчального закладу). Останні мають не лише налагоджувати зв'язки і брати активну участь у житті місцевої громади, а й запрошувати до закладу конкретних членів громади. Доцільно налагоджувати партнерські стосунки з місцевими, національними та міжнародними громадськими організаціями.

6) змістовну рефлексію (постійний моніторинг власної професійної діяльності). Рефлексія – рушій вдосконалення вчителя. Освітянам потрібно вміти навчатися, оскільки їм необхідна практика, підтверджена результатами їхніх досліджень [1, с.40-43].

Важливими умовами ефективності інклюзивної форми навчання є підготовка педагогів до вирішення загальних і спеціальних завдань на рівні не нижчому за наявний в діючій системі спеціальної освіти, визначення функцій вчителя інклюзивного класу, корекційного педагога, інших спеціалістів, батьків таких дітей і їх взаємодії та рівнів їх підготовки до інноваційного процесу [3, с.13].

Педагог, як організатор інклюзивного навчання, повинен володіти спеціальними професійними навиками, щоб виконувати такі основні функції:

- вносити структурні, організаційні та процесуальні зміни до навчальної діяльності учнів з різними пізнавальними можливостями, створювати адекватне потребам дитини освітнє й родинне середовище;

- координувати партнерські зв'язки між усіма учасниками навчального процесу, мотивувати їх до співпраці;

- створювати умови для якісного опанування знань більшістю учнів відповідно до державного стандарту [3, с.13].

За рекомендаціями науковців В.Мартинюка та І.Горбенко фахівці Хмельницького інклюзивно-ресурсного центру №2 разом із членами команд психолого-педагогічного супроводу закладів освіти розробляють індивідуальну програму розвитку кожної дитини та проводять фокусовані спостереження, які дають змогу педагогам та іншим фахівцям:

- встановити, як дитина –
  - реагує на усні повідомлення,
  - справляється з новими завданнями,
  - виявляє інтерес до запропонованого виду діяльності та якого саме,
  - взаємодіє з іншими дітьми,
  - організовує свій час,
  - реагує на слухові, візуальні, мовні стимули;
- визначити вплив на розвиток і навчання дитини таких чинників, як:

- фізичне середовище; світло й темрява, температура колір, тощо,
- час доби, коли вона залучена в роботу,
- повсякденні заняття, режим дня;

- побачити та проаналізувати –
  - реакцію дитини на зміну поведінки,
  - взаємодію з іншими дітьми,
  - відгук на звернення педагога та інших працівників закладу дошкільної освіти, які їй допомагають.

Ретельний аналіз виявлених на початковому етапі роботи психофізіологічних особливостей, актуального рівня розвитку, потенційних можливостей дитини з особливими освітніми потребами є основою для розроблення цілей і завдань при роботі з нею.

Використані джерела

1. Альохіна С. В., Алексєєва М. М., Агафонова Е. Л. Готовність педагогів як основного фактора успішності інклюзивного процесу в освіті. Психологічна наука та освіта, 2011, № 1. С. 83-92.

2. Горбенко І. Індивідуальна програма розвитку – від А до Я / Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2018. – №11.

3. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: «А.С.К.», 2012. – 308с